

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátě složeném z předsedy JUDr. Petra Průchy a soudců JUDr. Jaroslava Vlašína a JUDr. Milana Kamlacha v právní věci žalobkyně: **J. S.**, zast. Mgr. Martou Ptáčkovou, advokátkou se sídlem Moravské nám. 15, Brno, proti žalovanému: **Krajský úřad kraje Vysočina**, se sídlem Žižkova 57, Jihlava, proti rozhodnutí žalovaného ze dne 20. 12. 2010, č. j. KUJI 93421/2010, sp. zn. OSV 172/2010, v řízení o kasační stížnosti žalobkyně proti rozsudku Krajského soudu v Brně ze dne 14. 7. 2011, č. j. 57 A 17/2011 - 25,

takto:

I. Kasační stížnost **se zamítá.**

II. Žádnému z účastníků **se nepřiznává** náhrada nákladů řízení o kasační stížnosti.

Odůvodnění:

Včas podanou kasační stížností brojila žalobkyně (dále jen „stěžovatelka“) proti rozsudku Krajského soudu v Brně (dále jen „krajský soud“) ze dne 14. 7. 2011, č. j. 57 A 17/2011 - 25, (dále jen „napadený rozsudek“). Tímto rozsudkem byla zamítnuta žaloba stěžovatelky proti rozhodnutí Krajského úřadu kraje Vysočina ze dne 20. 12. 2010, č. j. KUJI 93421/2010, sp. zn. OSV 172/2010, (dále jen „napadené rozhodnutí“), kterým žalovaný v odvolacím řízení změnil výrok rozhodnutí Městského úřadu Moravské Budějovice (dále jen „prvostupňový orgán“), jímž bylo rozhodnuto o nepřiznání příspěvku na živobytí, tak, že žádost o dávky pomoci v hmotné nouzi „Příspěvek na živobytí“ zamítl.

V napadeném rozsudku po provedeném rozboru relevantní právní úpravy, obdobně jako v napadeném rozhodnutí žalovaného, se uvádí, že účastnice řízení a následně i společně posuzované osoby (její rodiče) byly v souladu s ust. § 49 odst. 4 zákona č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, ve znění pozdějších předpisů, písemně vyzváni

k doložení skutečností rozhodných pro posouzení nároku na dávku, požadované skutečnosti však společně posuzované osoby odmítly ve stanovené lhůtě prokázat. S ohledem na ust. § 49 odst. 5 zákona o pomoci v hmotné nouzi za situace, kdy uvedené osoby ve lhůtě stanovené správním orgánem povinnost doložit rozhodné skutečnosti nesplnily, nezbylo, než žádost o dávku zamítnout.

V kasační stížnosti proti napadenému rozsudku, kterou stěžovatelka výslovně opřela o důvody uvedené v ustanovení § 103 odst. 1 písm. a) zákona č. 150/2002 Sb., soudní řád správní ve znění pozdějších předpisů (dále jen „s. ř. s."), uvedla, že setrvává na stanovisku, že ust. § 49 odst. 5 zákona o pomoci v hmotné nouzi lze pro zamítnutí žádosti použít pouze za předpokladu, že povinnosti nesplní osoba, které má rozhodnutím správního orgánu vzniknout se žadatelem společenství práv nebo povinností, tj. osoba společně posuzovaná. Výzva správního orgánu doručená rodičům obsahuje pouze poučení o tom, že nesplní-li pan L. S. povinnost, kterou mu ustanovuje úřad na této výzvě, může mu být řízení ve věci žádosti o přiznání příspěvku na živobytí zastaveno. Rodiče však o žádné sociální dávky nežádali a nebyli vůbec účastníky řízení. Pokud jde celkově o požadavky správního orgánu na jiné osoby než na stěžovatelku jako žadatelku, např. vyplňování tiskopisu Prohlášení o celkových sociálních a majetkových poměrech, stěžovatelka uvedla, že manželé S. nejsou žadatelé a není tak žádný důvod k tomu, aby tento tiskopis vyplňovali, podepisovali a komukoliv poskytovali. Stěžovatelka má dále za to, že na společné posuzování jí a jejích rodičů bylo chybně aplikováno ust. § 4 odst. 1 písm. c), bod 2 zákona č. 110/2006 Sb. Předmětné ustanovení se vztahuje na situaci, kdy v hmotné nouzi jsou rodiče a mají je živit jejich děti, které s nimi bydlí ve společné domácnosti – zcela v souladu s § 87 odst. 1 zákona o rodině. V projednávané věci je však situace opačná, jelikož jde o hmotnou nouzi „dítěte" (potomka). Stěžovatelka uzavírá, že v době podání žádosti o dávku „Příspěvek na živobytí" se prokazatelně nacházela v hmotné nouzi a splnila všechny povinnosti uložené zákonem, což žalovaný správní orgán ani soud nevyvrací. Proto byl správní orgán povinen poskytnout jí pomoc k zajištění základních životních podmínek prostřednictvím dávek pomoci v hmotné nouzi, což však neučinil, a neposkytl jí ani základní sociální poradenství vedoucí k řešení hmotné nouze nebo jejímu předcházení. Z uvedených důvodů navrhla zrušení napadeného rozsudku a vrácení věci k dalšímu řízení a rozhodnutí.

Žalovaný se k podané kasační stížnosti nevyjádřil.

Z výše uvedeného plyne, že meritem sporu je, zda byl stanoven správně okruh společně posuzovaných osob, a dále, zda bylo povinností rodičů stěžovatelky doložit správnímu orgánu jím požadované údaje. Jde tedy čistě o posouzení otázek právních.

Nejvyšší správní soud nejprve zkoumal formální náležitosti kasační stížnosti, přičemž zjistil, že je podána osobou oprávněnou a je proti označenému rozsudku přípustná za podmínek ustanovení § 102 a § 104 s. ř. s.

Nejvyšší správní soud přezkoumal napadený rozsudek krajského soudu i řízení, jež jeho vydání předcházelo, v souladu s § 109 odst. 2 a 3 s. ř. s., neshledal přitom vady, k nimž by musel podle § 109 odst. 3 s. ř. s. přihlédnout z úřední povinnosti; vázán rozsahem a důvody, které stěžovatelka uplatnila ve své kasační stížnosti, dospěl k závěru, že kasační stížnost **není důvodná.**

Nejvyšší správní soud se ve svém právním hodnocení považoval za nutné vypořádat se nejprve s námitkou směřující vůči samotnému stanovení okruhu společně posuzovaných osob podle ustanovení § 4 odst. 1 písm. c) bodu 2 zákona o životním a existenčním minimu. K této námitce nesprávného právního posouzení [§ 103 odst. 1 písm. a) s. ř. s.] Nejvyšší správní soud uvádí, že není důvodná. Krajský soud se správně ztotožnil s názorem žalovaného i prvostupňového orgánu, že stěžovatelka je podle ustanovení § 4 odst. 1 písm. c) bod 2 zákona o životním a existenčním minimu společně posuzovanou osobou se svými rodiči, s nimiž jako jejich zletilé dítě užívá byt a není zároveň osobou společně posuzovanou s jinými osobami podle písm. b) nebo d) téhož ustanovení. Nejvyšší správní soud k tomu uvádí, že toto ustanovení skutečně obsahově navazuje na institut vyživovací povinnosti mezi rodiči a dětmi podle ustanovení § 85 a násl. zákona o rodině, která trvá do doby, pokud děti nejsou schopny samy se živit, a může se za určitých podmínek obnovit v nepříznivých sociálních situacích i ve vztahu ke zletilému dítěti (viz k tomu také důvodovou zprávu k zákonu o pomoci v hmotné nouzi, sněmovní tisk č. 1063/2005). Jestliže stěžovatelka není posuzována ani se svým manželem či partnerem podle § 4 odst. 1 písm. b) zákona o životním a existenčním minimu, ani s jinými osobami užívajícími týž byt vyjma těch, které písemně prohlásí, že spolu trvale nežijí a neuhrazují náklady na své potřeby [§ 4 odst. 1 písm. d) téhož zákona], pak je třeba ji posuzovat jako zletilé dítě bydlící se svými rodiči, a to bez ohledu na to, že se jedná o poživatele důchodových dávek. V tomto ohledu nehraje žádnou roli ani příp. prohlášení rodičů, že se svou dcerou „trvale nežijí a společně neuhrazují náklady na své potřeby“, neboť citované ustanovení zákona o životním a existenčním minimu neumožňuje působení této nevyvratitelné domněnky vyloučit prohlášením těchto osob (viz k tomu rozsudek zdejšího soudu ze dne 26. 6. 2008, č. j. 3 Ads 74/2005 - 59, přístupný na www.nssoud.cz). Tímto způsobem mohou být z okruhu společně posuzovaných osob vyloučeny pouze tzv. jiné osoby užívající týž byt ve smyslu § 4 odst. 1 písm. d) zákona o životním a existenčním minimu. Ostatně tento názor Nejvyšší správní soud vyjádřil v obdobné předchozí věci téže stěžovatelky, viz rozsudek NSS ze dne 31. 3. 2011, čj. 3 Ads 138/2010 - 43.

Další námitkou stěžovatelky je, že její rodiče neměli v předmětném řízení vůbec žádnou povinnost cokoliv dokládat. K tomu Nejvyšší správní soud (a to opět obdobně jako v již připomenuté předchozí věci téže stěžovatelky) uvádí, že podle ustanovení § 49 odst. 1 písm. a) zákona o pomoci v hmotné nouzi jsou žadatel o dávku, příjemce i společně posuzované osoby povinni osvědčit skutečnosti rozhodné pro nárok na dávku, na její výši nebo výplatu, dát písemně souhlas k ověření těchto skutečností a na výzvu se osobně dostavit k příslušnému orgánu pomoci v hmotné nouzi, nebrání-li tomu těžko překonatelné překážky, zejména zdravotní stav. Příjemce dávky je dále povinen v souladu s ustanovením § 49 odst. 2 písm. b) téhož zákona vyhovět výzvě orgánu pomoci v hmotné nouzi, aby osvědčil skutečnosti rozhodné pro nárok na dávku, její výši nebo výplatu, a to ve lhůtě do 8 dnů ode dne doručení výzvy, neurčil-li orgán pomoci v hmotné nouzi delší lhůtu. Osoba společně posuzovaná je povinna v souvislosti s řízením o dávce osvědčit skutečnosti rozhodné pro nárok na dávku, její výši nebo výplatu § 49 odst. 3 písm. a) téhož zákona.

Ustanovení § 49 odst. 4 zákona o pomoci v hmotné nouzi, o jehož výklad se při posouzení předmětné námitky stěžovatelky jedná, je ve své podstatě procesním ustanovením, které upravuje mechanismus, jakým mají být realizovány povinnosti příjemce dávky a osob s ním společně posuzovaných, které jsou obsažené v předešlých citovaných ustanoveních § 49 tohoto zákona. Toto ustanovení výslovně uvádí, že „*osoba*

společně posuzovaná je povinna splnit povinnosti uvedené v odstavci 3 písm. a) a c) na požádání příjemce. Pokud osoba společně posuzovaná ***odmítne*** *splnit povinnosti uvedené v odstavci 3 písm. a) a c), je orgán pomoci v hmotné nouzi povinen* ***vyzvat společně posuzovanou osobu, aby tyto povinnosti splnila do 8 dnů ode dne vyzvání****; orgán pomoci v hmotné nouzi může s osobou společně posuzovanou dohodnout pro splnění uvedených povinností dobu delší než 8 dnů. Povinnost uloženou v odstavci 3 písm. b) je osoba společně posuzovaná povinna splnit do 8 dnů ode dne, kdy ke změně skutečností došlo*". Je tedy zřejmé, že primárně je osoba společně posuzovaná povinna splnit svou povinnost osvědčit rozhodné skutečnosti ve vztahu k žadateli o dávku (resp. v dikci zákona jejímu příjemci). Teprve sekundárně platí, že pokud osoba společně posuzovaná výslovně odmítne splnit tuto povinnost, je orgán pomoci v hmotné nouzi povinen vyzvat společně posuzovanou osobu, aby tuto povinnost splnila do osmi dnů ode dne vyzvání, přičemž může být dohodnuta doba delší než osm dnů. Zákon zde výslovně nestanovuje, jakou formou má být odmítnutí ze strany společně posuzované osoby učiněno, je však zřejmé, že vůle společně posuzované osoby nesdělit žadateli o dávku rozhodné skutečnosti, k jejichž doložení byl vyzván, musí být projevena výslovně, jednoznačně a určitě, neboť s tímto projevem vůle jsou spjaty odpovědnostní následky. Zákon zde ovšem opět nepředpokládá, že by tento projev vůle musel být učiněn ve vztahu k orgánu pomoci v hmotné nouzi, s ohledem na praktický průběh tohoto řízení je naopak zřejmé, že o odmítnutí ve smyslu citovaného ustanovení § 49 odst. 4 zákona o pomoci v hmotné nouzi půjde i tehdy, sdělí-li společně posuzovaná osoba svou neochotu k součinnosti jen žadateli o dávku (resp. jejímu příjemci). V této fázi je ovšem povinnost osvědčit rozhodné skutečnosti uložena výzvou pouze žadateli (příjemci) a z toho mu také vzniká případná odpovědnost za nesplnění této povinnosti. Vzhledem k tomu, že řízení o přiznání dávky pomoci v hmotné nouzi je vedeno na žádost žadatele a v jeho zájmu, je třeba vycházet z toho, že žadatel (příjemce) je povinen poskytnout aktivní součinnost orgánu pomoci v hmotné nouzi při zjišťování rozhodných skutečností pro přiznání a výpočet dávky [§ 49 odst. 1 písm. a) zákona o pomoci v hmotné nouzi, dále také podpůrně § 50 odst. 2 správního řádu]. Nejvyšší správní soud tedy dovozuje, že v případě, že žadatel o dávku nemůže splnit svou povinnost osvědčit rozhodné skutečnosti z toho důvodu, že mu je společně posuzovaná osoba odmítá sdělit či poskytnout příslušné listiny, je žadatel či příjemce dávky povinen tyto okolnosti sdělit orgánu pomoci v hmotné nouzi. Pak je na orgánu pomoci v hmotné nouzi, který se tímto dozvěděl o „odmítnutí" společně posuzované osoby osvědčit rozhodné skutečnosti, aby tuto osobu vyzval přímo ke splnění této povinnosti v zákonné osmidenní či delší dohodnuté lhůtě.

Takto také bylo v posuzované věci správním orgánem postupováno, neb když na výzvu správního orgánu ze dne 6. 1. 2010 stěžovatelka sdělila, že její rodiče odmítají vyplňovat a podepisovat jakékoliv formuláře související s její žádostí o sociální dávky, správní orgán vyzval dle ust. § 49 zákona o pomoci v hmotné nouzi k doložení požadovaných podkladů přímo společně posuzované osoby, tj. rodiče stěžovatelky, a také jim stanovil ke splnění dané povinnosti lhůtu 8 dnů od oznámení výzvy. Rodiče stěžovatelky však požadované skutečnosti neprokázaly, resp. nedoložily.

V posuzované věci Nejvyšší správní soud shledal ve shodě s krajským soudem procesní postup správního orgánu stran výzvy k doložení požadovaných údajů zcela správným. Ostatně stěžovatelka sama uvádí, že jak ona, tak její rodiče byli správním orgánem k doplnění požadovaných údajů vyzváni, avšak s výzvou svým rodičům nesouhlasí a je toho názoru, že nebylo jejich povinností cokoliv dokládat. Stejně tak není sporné, že požadované údaje ve stanovené lhůtě (ostatně ani později) správnímu orgánu

doloženy nebyly. V předmětné věci tedy podle názoru Nejvyššího správního soudu byly dány podmínky pro zamítnutí žádosti v souladu s ust. § 49 odst. 5 zákona o pomoci v hmotné nouzi (*nesplní-li žadatel o dávku, příjemce i společně posuzované osoby ve lhůtě stanovené příslušným orgánem povinnosti uvedené v odstavcích 1 až 4, může být po předchozím upozornění žádost o dávku zamítnuta, výplata dávky zastavena, nebo dávka odejmuta*), neboť žadatelka spolu se společně posuzovanými osobami ve lhůtě neosvědčila skutečnosti rozhodné pro nárok na dávku, na její výši nebo výplatu.

Po přezkoumání námitek stěžovatelky Nejvyšší správní soud uzavírá, že ani správní orgány, ani krajský soud tedy při posuzování předmětné věci nepochybily a rozhodly správně a v souladu se zákonem. Ze všech shora uvedených důvodů Nejvyšší správní soud dospěl k závěru, že kasační stížnost není důvodná, a proto ji zamítl (§ 110 odst. 1 s. ř. s.).

O náhradě nákladů řízení rozhodl Nejvyšší správní soud v souladu s ustanovením § 60 odst. 1, 2 ve spojení s § 120 s. ř. s. Stěžovatelka neměla ve věci úspěch, a proto nemá právo na náhradu nákladů řízení, které jí vznikly. Žalovanému správnímu orgánu, který by jinak měl právo na náhradu nákladů řízení, nelze náhradu nákladů řízení v souladu s ustanovením § 60 odst. 2 s. ř. s. přiznat.

P o u č e n í : Proti tomuto rozsudku **n e j s o u** opravné prostředky přípustné.

V Brně dne 30. listopadu 2011

JUDr. Petr Průcha v. r.
předseda senátu